

Joachim Roman Bar

Zarządzenia Stolicy Apostolskiej

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 9/3-4, 409-413

1966

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ZARZĄDZENIA STOLICY APOST.

1. Nowe komisje posoborowe

Na podstawie motu proprio „Finis Concilio Oecumenico” pap. Pawła VI z dnia 3 stycznia 1966 r. (AAS 58: 1966 s. 37—40) zostały powołane do życia nowe komisje posoborowe: 1) Komisja centralna koordynacyjna, 2) Komisja dla spraw odnoszących się do biskupów i zarządu diecezji, 3) Komisja dla spraw zakonnych, 4) Komisja dla misji, 5) Komisja dla wychowania chrześcijańskiego, 6) Komisja dla apostołatu świeckich.

Celem tych komisji jest wprowadzenie w życie uchwał soborowych, a więc przeprowadzenie odpowiednich studiów i przygotowanie norm praktycznych. Komisja centralna ma czuwać nad pracą innych komisji, koordynować je, rozpatrywać propozycje komisji szczegółowych i przedkładać je papieżowi. Nadto komisja centralna ma prawo interpretować konstytucje i dekryty Soboru Watykańskiego II.

Członkami komisji posoborowych z zasady będą ci, którzy należeli do poszczególnych komisji soborowych. Konsultorów wybiorą przewodniczący komisji spośród uczonych, którzy byli biegłymi (periti) na soborze, a zatwierdzi ich papież.

Komisje posoborowe będą działać dopóki nie ukończą powierzonych im spraw odnoszących się do wprowadzenia w życie odpowiednich postanowień soborowych.

Obecne motu proprio przypomina, że powołane już do życia sekretariaty (dla jedności chrześcijan, dla niechrześcijan, dla niewierzących) będą nadal czynne, jak w czasie trwania soboru. Również nadal mają istnieć ustanowione poprzednio dwie komisje posoborowe (dla liturgii i społecznych środków przekazywania myśli), a także komisja dla rewizji kodeksu prawa kanonicznego.

Z postanowień zawartych w motu proprio widać, że komisjom zostały powierzone sprawy uzupełniające działalność soboru powszechnego, mianowicie przygotowanie norm szczegółowych według wytycznych podanych w konstytucjach i dekretach soborowych. W komisjach posoborowych będą pracować ci sami ludzie, którzy służyli soborowi swą wiedzą i doświadczeniem i według procedury stosowanej w komisjach

soborowych, dlatego jest nadzieja, że nie zatracą linii wytyczonej przez uchwały soborowe i szybko wykonają zlecone im zadania.

Dla praktyki ważne znaczenie ma przyznanie komisji centralnej przez motu proprio uprawnienia autentycznego tłumaczenia uchwał soborowych.

2. Zmiany w dyscyplinie pokutnej

Konstytucja apostolska „Paenitemini et credite Evangelio” pap. Pawła VI z dnia 17 lutego 1966 r.¹ uregulowała na nowo dyscyplinę pokutną w Kościele. Obowiązuje od dnia 23 lutego 1966 r.

Dokument zawiera wstęp i trzy części. Wstęp nawiązuje do soboru powszechnego Watykańskiego II. Sobór bowiem dał głębsze poznanie Kościoła i jego związków ze światem współczesnym. Przypomniał, że członkami Kościoła są ludzie ułomni, podlegli grzechom, którzy ciągle potrzebują nawrócenia do Boga i oczyszczenia.

Część pierwsza konstytucji przedstawia podstawy dogmatyczne pokuty w oparciu o Stary i Nowy Testament, wskazuje na jej konieczność i usposobienie wewnętrzne jakie jest potrzebne przy aktach pokutnych. W części drugiej podkreśla konstytucja konieczność pokuty zewnętrznej, ascezy, umartwienia ciała, na wzór Chrystusa cierpiącego dla nas. Oczywiście te pokutne akty zewnętrzne muszą wypływać z wewnętrznej nadprzyrodzonej intencji zwrócenia się do Boga.

W części trzeciej podaje konstytucja zasady, jakich należy trzymać się obecnie w stosowaniu pokuty.

Wskazania ogólne są następujące: a) Kościół nalega, aby wszyscy wierni praktykowali pokutę, przez wierne wykonywanie swych obowiązków i cierpliwe znoszenie dolegliwości i kłopotów życiowych.

b) Kościół upomina tych swoich członków, którzy cierpią z powodu choroby, ubóstwa, nieszczęść, prześladowań dla sprawiedliwości, aby to wszystko znosili na wzór Chrystusa i w łączności z Nim, a tak żeby zasłużyli sobie na błogosławieństwo przyrządzone im w Ewangelii.

c) Do praktykowania doskonalszej pokuty wzywa Kościół wszystkich należących do stanu kapłańskiego albo zakonnego.

Wszystkich wiernych Kościół napomina, aby nie zaniedbywali różnych aktów pokutnych, przyjętych w praktyce kościelnej. Dokładniej sposób umartwienia zewnętrznego mogą określić konferencje biskupie poszczególnych krajów. Konstytucja podkreśla, że według praktyki stosowanej w Kościele, zadośćczyni się obowiązkowi pokuty przez modlitwę, post i uczynki miłosierdzia, czego w obecnych warunkach nie należy zaniedbywać, bo wszyscy wierni obowiązani są do pokuty na mocy prawa Bożego.

Odnosnie postów konstytucja postanowiła:

¹ Wyjątkowo promulgowana w „L'Osservatore Romano” nr 40 z dn. 18. II. 1966.

1) Wielki post zachowuje nadal charakter pokutny. Obowiązkowe dni pokutne dla wszystkich wiernych to środa popielcowa i poszczególne piątki.

W piątki należy zachować wstrzemięźliwość a w środę popielcową i wielki piątek wstrzemięźliwość i post.

2) Wstrzemięźliwość i post rozumie się tak jak dotychczas przepisywał kodeks prawa kanonicznego.

3) Do wstrzemięźliwości obowiązani są wierni, którzy ukończyli 14 lat życia, do postu którzy ukończyli 21 lat a nie zaczęli 60 roku życia.

4) Przepisy obecnej konstytucji nie naruszają ślubów osób fizycznych lub moralnych ani reguł i konstytucji poszczególnych zakonów.

5) Konferencje biskupów mogą dla słusznej przyczyny zmienić oznaczone dni pokutne na inne, a także zamienić post i wstrzemięźliwość na inne dobre uczynki, o czym należy zawiadomić Stolicę Apost.

6) Pozostają nadal w mocy uprawnienia proboszczów i przełożonych zakonnych odnośnie udzielania dyspens postnych.

Z powyższego przeglądu widać, że Kościół docenia uczynki pokutne, zachęca do ich praktykowania, pragnie aby sposób pokuty dostosować do zmienionych obecnie warunków. Nie wystarczy tylko wewnętrzne usposobienie pokutne, muszą się dołączyć i zewnętrzne umartwienia i uczynki miłosierdzia, dostosowane do okoliczności. Jednak dla wszystkich wiernych nakłada obecnie Kościół post i wstrzemięźliwość w bardzo ograniczonej mierze. Wielki post zachował dalej charakter pokutny, ale w formie złagodzonej, ustał obowiązek postu i wstrzemięźliwości w wigilie. Innymi słowy stosowanie praktyk pokutnych stanie się obecnie dla wiernych raczej czynnością dobrowolną, opartą na miłości Bożej, a nie będzie wypływać z nakazów prawa.

3. Instrukcja w sprawie małżeństw mieszanych

W dniu 18 marca 1966 r. ukazał się dawno oczekiwany dokument w sprawie małżeństw mieszanych, mianowicie instrukcja „Matrimonii sacramentum” św. Kongregacji dla Doktryny Wiary².

Instrukcja najpierw przypomina, że Kościół stale dbał o to, aby katolicy zawierali małżeństwa tylko z katolikami, żeby w sprawach religijnych była jedność między małżonkami, a sakrament małżeństwa skuteczniej mógł wywierać swą moc. Stąd nadal duszpasterze mają pouczać wiernych, jaką wartość posiada sakrament małżeństwa i na jakie trudności narażają się ci, którzy łączą się w małżeństwie z osobą niekatolicką lub niechrześcijańską.

Jak stwierdza dalej Instrukcja, obecnie jest więcej kontaktów między katolikami a niekatolikami, stąd większa łatwość zawierania mał-

² Korzystałem z tekstu ogłoszonego w „L'Osservatore Romano” nr 65 z dn. 19. III. 1966 r.

żeństw mieszanych. Ale tymbardziej trzeba się starać w pracy duszpasterskiej, aby przy zawieraniu małżeństw mieszanych zabezpieczyć świętość związku małżeńskiego, wiarę strony katolickiej i katolickie wychowanie dzieci. Jest to potrzebne tym bardziej gdy się weźmie pod uwagę różne opinie akatolików odnośnie istoty małżeństwa i jego przymiotów, szczególnie nierozzerwalności a w konsekwencji stosowanie rozwodów.

Instrukcja podaje złagodzenie przepisów dotychczasowego prawa kanonicznego odnośnie małżeństw mieszanych, zgodnie z życzeniami Ojców soborowych wyrażonych w czasie trwania Soboru Watykańskiego II i w duchu ekumenizmu. Jednak podkreśla, że nie może ogłosić złagodzeń tam gdzie wchodzi w grę prawo Boże.

Postanowienia Instrukcji są ujęte w siedmiu artykułach:

1) Trzeba mieć przed oczyma zasadę, aby strona katolicka nie była narażona na utratę wiary i by dzieci zrodzone z małżeństwa otrzymały wychowanie katolickie.

Natomiast nie wymaga się obecnie zobowiązania na piśmie odnośnie tych spraw od strony niekatolickiej. Ordynariusz miejscowy lub proboszcz poważnie przypomni stronie katolickiej o obowiązku ochrzczenia dzieci i wychowania ich w wierze katolickiej. Strona katolicka złoży wyraźną gwarancję odnośnie wypełnienia tego obowiązku, a stronę niekatolicką należy delikatnie ale w jasny sposób poinformować na temat nauki katolickiej odnośnie godności małżeństwa i jego zasadniczych przymiotów, zwłaszcza jedności i nierozzerwalności. Również należy poinformować stronę niekatolicką o obowiązku strony katolickiej chronienia, zachowania i wyznawania własnej wiary a także ochrzczenia w niej i wychowania dzieci, które przyjdą na świat.

Strona niekatolicka powinna jasno i szczerze przyrzec, że nie będzie stawiała przeszkód stronie katolickiej w wypełnieniu powyższych obowiązków. Jeżeli wyzna, że ze względu na swe przekonania takiego przyrzeczenia nie może dać, należy przez ordynariusza miejscowego odnieść się do Stolicy Apost.

Zazwyczaj przyrzeczenia strony katolickiej i niekatolickiej powinny być złożone na piśmie, ale ordynariusze miejscowi mogą wydać w tej sprawie inne zarządzenia.

2) Jeżeli w jakimś kraju katolickie wychowanie dzieci jest niemożliwe, nie tyle ze względu na wolę małżonków, ile ze względu na miejscowe prawo i obyczaje, którym małżonkowie muszą się poddać, miejscowy ordynariusz może udzielić dyspensy, byle tylko strona katolicka według swych możliwości była gotowa postarać się o katolickie ochrzczenie i wychowanie dzieci.

3) Do ważności małżeństw mieszanych należy zachować formę prawną przepisaną w kan. 1094. Gdyby zaszły trudności w zastosowaniu tej formy, zwróci się ordynariusz miejscowy do Stolicy Apost.

4) Wolno obecnie stosować przy małżeństwach mieszanych obrzędy liturgiczne, tak jak przy małżeństwach katolików. Zniesione więc zostały ograniczenia zawarte w kan. 1102 § 2 i 1109 § 3.

5) Nie wolno zawierać małżeństw w obecności kapłana katolickiego i ministra akatolickiego, którzyby razem wykonywali obrzęd liturgiczny. Natomiast ordynariusz może pozwolić, wydawszy odpowiednią instrukcję, aby po odbyciu obrzędu liturgicznego przez kapłana katolickiego, mógł minister akatolicki wygłosić przemówienie i odprawić modły.

6) Ordynariusze miejscowi i proboszczowie mają czuwać, aby rodziny powstałe z małżeństw mieszanych, żyły uczciwie stosownie do złożonych przyrzeczeń, szczególnie odnośnie katolickiego wychowania dzieci.

7) Znosi się ekskomunikę zawartą w kan. 2319 § 1 n. 1, to znaczy którą zaciągali na mocy samego prawa ci którzy zawierali małżeństwo wobec ministra niekatolickiego. Zniesienie tej ekskomuniki działa również wstecz.

Postanowienia Instrukcji, o ile okazały się praktyczne, zostaną wciągnięte do nowego kodeksu prawa kanonicznego.

Zasadnicza nowość zawarta w Instrukcji, to złagodzenie przepisów o dawaniu gwarancji przedślubnych, pozwolenie na korzystanie z obrzędów liturgicznych przy zawieraniu małżeństw mieszanych i zniesienie ekskomuniki za zawieranie małżeństw wobec ministra niekatolickiego. Działanie wsteczne zniesienia ekskomuniki jest rzadkim wypadkiem odstępstwa od normy wyrażonej w kan. 10, że prawo z zasady działa na przyszłość, a wyjątkowo tylko wstecz. Wobec tego nie trzeba będzie oddzielnie zwalniać od tej ekskomuniki tych którzy już ją zaciągali.

J. Bar